

Критичне мислення: стратегії та процедури, свобода і необхідність

Сергій Терно

Два блоки критичного мислення

змістовний блок

загальнометодологічні принципи
загальні стратегії

процедурний блок

сукупність процедур

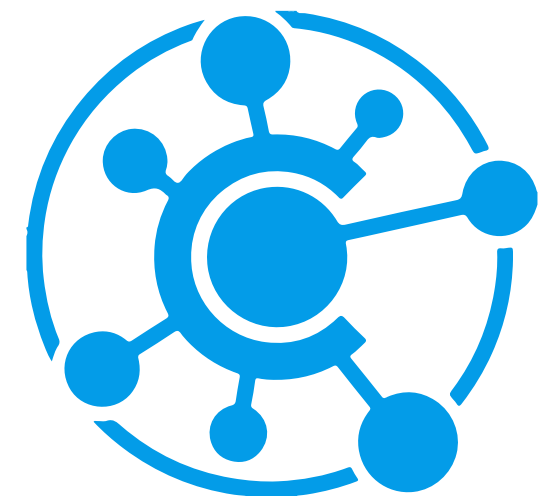

Загальнометодологічні принципи або установки:

- 1) Переконавання у необхідності самокорекції методу дослідження.
- 2) Увага до процедури дослідження: аналіз того, що і як ми робимо;
а також врахування віддалених наслідків наших дій та доцільності коригування
нашої процедури дослідження, щоб вона була ефективнішою.
- 3) Врахування інших точок зору (як правило, це врахування протилежної позиції
або суперечливих фактів, які ми здебільшого ігноруємо).
- 4) Готовність бути критичним та самокритичним.

Загальні стратегії:

- 1) розділити проблему на частини;
- 2) розв'язати простіші проблеми, що відбивають деякі аспекти основної проблеми;
- 3) використати смислові та графічні організатори, щоб представити проблему різними способами;
- 4) розглянути окремі випадки, щоб «відчути» проблему;
- 5) аналіз засобів та цілей.

Загальні процедури:

- 1) усвідомлювати проблему, діалектичний зв'язок між суперечностями;
- 2) доводити — добирати прийнятні, відповідні та несуперечливі докази;
- 3) знаходити контраргументи;
- 4) помічати факти, що суперечать власній думці;
- 5) обґрунтовувати;
- 6) оцінювати, вибирати одну із багатьох альтернатив, усвідомлювати обмеження, що накладаються на висновок (істинність висновку за певних умов), використавши різні критерії;
- 7) спростовувати (принцип фальсифікації);
- 8) узагальнювати;
- 9) будувати гіпотези;
- 10) робити висновки.

